

9.2.5

Protocol

medicijnverstrekking en

medische handelingen

Inhoudsopgave.

• Inleiding:	pag. 3
• Het kind wordt ziek op school:	pag. 4
• Het verstrekken van medicijnen op verzoek:	pag. 5
• Medische handelingen:	pag. 6
Wettelijke regels	pag. 6
Aansprakelijkheid	pag. 6
Bekwaamheidsverklaring	pag. 8
Bijlagen:	
1. Toestemmingsformulier voor: "het kind wordt ziek op school"	pag. 9
2. Toestemmingsformulier voor: "het verstrekken van medicijnen op verzoek"	pag. 12
3. Toestemmingsformulier voor: " uitvoeren van medische handelingen"	pag. 15
4. Bekwaamheidsverklaring	pag. 18
5. Richtlijnen: " hoe te handelen bij een calamiteit"	pag. 20
6. Medicijnverstrekking door de school op verzoek van ouders / verzorgers	pag. 22
7. Toestemmingsverklaring medisch handelen tijdens schoolkamp of schoolreis	pag. 24
8. Algemeen protocol epilepsie	pag. 27
9. Algemeen protocol bloedglucosebepaling door middel van een vingerprik	pag. 30
10. Algemeen protocol toedienen van medicatie via de EpiPen	pag. 33

Inleiding.

Leraren op school worden regelmatig geconfronteerd met leerlingen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is, zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn ten gevolge van een insectenbeet.

Ook krijgt de schoolleiding steeds vaker het verzoek van ouder(s)/verzorger(s) om hun kinderen de door een arts voorgeschreven medicijnen toe te dienen. (Voor de leesbaarheid van het stuk zullen we hierna spreken over ouders wanneer wij ouder(s) en verzorger(s) bedoelen).

Een enkele keer wordt werkelijk medisch handelen van leraren gevraagd zoals het geven van sondevoeding, het toedienen van een zetpil of het geven van een injectie.

De schoolleiding aanvaardt met het verrichten van dergelijke handelingen een aantal verantwoordelijkheden.

Leraren begeven zich dan op een terrein waarvoor zij niet gekwalificeerd zijn.

Met het oog op de gezondheid van kinderen is het van groot belang dat zij in dergelijke situaties zorgvuldig handelen. Zij moeten daarbij over de vereiste bekwaamheid beschikken.

Leraren en schoolleiding moeten zich realiseren dat wanneer zij fouten maken of zich vergissen zij voor deze handelingen aansprakelijk gesteld kunnen worden.

Daarom wil de GGD middels dit protocol scholen een handreiking geven over hoe in deze situaties te handelen.

De drie te onderscheiden situaties zijn:

- Het kind wordt ziek op school;
- Het verstrekken van medicijnen op verzoek;
- Medische handelingen/ Voorbehouden en risicovolle handelingen.

De eerste situatie laat de school en de leraar geen keus. De leerling wordt ziek of krijgt een ongeluk en de leraar moet direct bepalen hoe hij moet handelen. Bij de tweede en de derde situatie kan de schoolleiding kiezen of zij wel of geen medewerking verleent aan het geven van medicijnen of het uitvoeren van een medische handeling. Voor de individuele leraar geldt dat hij mag weigeren handelingen uit te voeren waarvoor hij zich niet bekwaam acht.

Op de volgende pagina's wordt elk onderdeel beschreven. In de bijlagen vindt u het betreffende toestemmingsformulier en / of bekwaamheidsverklaring.

Wij adviseren u dit te gebruiken.

Heeft u naar aanleiding van dit protocol nog vragen, dan kunt u zich wenden tot de sociaal verpleegkundige van de GGD die werkzaam is op uw school.

1. Het kind wordt ziek op school

Regelmatig komt een kind 's morgens gezond op school en krijgt tijdens de schooluren last van hoofd- buik- of oorpijn. Ook kan het bijvoorbeeld door een insect geprikt worden. Een leraar verstrekt dan vaak - zonder toestemming of medeweten van ouders – een “paracetamolletje” of wrijft Azaron op de plaats van een insectenbeet.

In zijn algemeenheid is een leraar niet deskundig om een juiste diagnose te stellen. De grootst mogelijke terughoudendheid is hier dan ook geboden. Uitgangspunt moet zijn dat een kind dat ziek is naar huis moet. De schoolleiding zal, in geval van ziekte, altijd contact op moeten nemen met de ouders om te overleggen wat er moet gebeuren (is er iemand thuis om het kind op te vangen, wordt het kind gehaald of moet het gebracht worden, moet het naar de huisarts, etc.?).

Ook wanneer een leraar inschat dat het kind bij een eenvoudig middel gebaat is, dan is het gewenst om altijd eerst contact te zoeken met de ouders. Wij adviseren u het kind met de ouders te laten bellen. Vraag daarna om toestemming aan de ouders om een bepaald middel te verstrekken.¹

Problematisch is het wanneer de ouders en andere, door de ouders aangewezen vertegenwoordigers, niet te bereiken zijn. Het kind kan niet naar huis gestuurd worden zonder dat daar toezicht is. Ook kunnen de medicijnen niet met toestemming van de ouders verstrekt worden. De leraar kan dan besluiten, eventueel na overleg met een collega, om zelf een eenvoudig middel te geven. Daarnaast moet hij inschatten of niet alsnog een (huis)arts geraadpleegd moet worden. Raadpleeg bij twijfel altijd een arts. Zo kan bijvoorbeeld een ogenschijnlijk eenvoudige hoofdpijn een uiting zijn van een veel ernstiger ziektebeeld. Het blijft zaak het kind voortdurend te observeren. Iedere situatie is anders zodat we niet uitputtend alle signalen kunnen benoemen die zich kunnen voordoen.

Enkele zaken waar u op kunt letten zijn:

- toename van pijn
- misselijkheid
- verandering van houding (bijvoorbeeld in elkaar krimpen)
- verandering van de huid (bijvoorbeeld erg bleke of hoogrode kleur)
- verandering van gedrag (bijvoorbeeld onrust, afnemen van alertheid)

Realiseer u dat u geen arts bent en raadpleeg, bij twijfel, altijd een (huis)arts. Dit geldt uiteraard ook wanneer de pijn blijft of de situatie zich verergert.

De zorgvuldigheid die u hierbij in acht moet nemen is dat u handelt alsof het uw eigen kind is.

¹ Toestemmingsformulier voor: “ het kind wordt ziek op school”, zie bijlage 1.
Richtlijnen: “hoe te handelen bij een calamiteit”, zie bijlage 5.

2. Het verstrekken van medicijnen op verzoek.

Kinderen krijgen soms medicijnen of andere middelen voorgeschreven die zij een aantal malen per dag moeten gebruiken, dus ook tijdens schooluren. Te denken valt bijvoorbeeld aan puffjes voor astma, antibiotica, of zetpillen bij toevallen. Ouders vragen dan aan de schoolleiding of een leraar deze middelen wil verstrekken. In deze situatie is de toestemming van de ouders gegeven.

1. Het is in dit geval van belang deze toestemming schriftelijk vast te leggen². Meestal gaat het niet alleen om eenvoudige middelen, maar ook om middelen die bij onjuist gebruik tot schade van de gezondheid van het kind kunnen leiden.
2. Leg daarom schriftelijk vast om welke medicijnen het gaat, hoe vaak en in welke hoeveelheden ze moeten worden toegediend en op welke wijze dat dient te geschieden.
3. Leg verder de periode vast waarin de medicijnen moeten worden verstrekt, de wijze van bewaren, opbergen en de wijze van controle op de vervaldatum. Ouders geven hierdoor duidelijk aan wat zij van de schoolleiding en de leraren verwachten en die weten op hun beurt weer precies wat ze moeten doen en waar ze verantwoordelijk voor zijn.
4. Wanneer het gaat om het verstrekken van medicijnen gedurende een lange periode moet regelmatig met ouders overlegd worden over de ziekte en het daarbij behorende medicijn gebruik op school. Een goed moment om te overleggen is wanneer ouders een nieuwe voorraad medicijnen komen brengen.

Enkele praktische adviezen:

- Neem de medicijnen alleen in ontvangst wanneer ze in de originele verpakking zitten en uitgeschreven zijn op naam van het betreffende kind.
- Lees goed de bijsluiter zodat u op de hoogte bent van eventuele bijwerkingen van het medicijn.
- Noteer, per keer, op een aftekenlijst dat u het medicijn aan het betreffende kind gegeven heeft.
- Mocht de situatie zich voordoen dat een kind niet goed op een medicijn reageert of dat er onverhoopt toch een fout gemaakt wordt bij de toediening van een medicijn bel dan direct met de huisarts of specialist in het ziekenhuis.
- Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112.
- Zorg in alle gevallen dat u duidelijk alle relevante gegevens bij de hand hebt, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en / of specialist van het kind, het medicijn dat is toegediend, welke reacties het kind vertoont (eventueel welke fout is gemaakt).

² Toestemmingsformulier voor: " verstrekken van medicijnen op verzoek", zie bijlage 2.
Richtlijnen: "hoe te handelen bij een calamiteit", zie bijlage 5.

3. Medische handelingen.

Het is van groot belang dat een langdurig ziek kind of een kind met een bepaalde handicap zoveel mogelijk gewoon naar school gaat. Het kind heeft contact met leeftijdsgenootjes, neemt deel aan het normale leven van een schoolkind en wordt daardoor niet de hele dag herinnerd aan zijn handicap of ziek zijn. Gelukkig zien steeds meer scholen in hoe belangrijk het is voor het psychosociaal welbevinden van het langdurig zieke kind om, indien mogelijk, naar school te gaan.

Medische handelingen.

In hoog uitzonderlijke gevallen zullen ouders aan schoolleiding en leraren vragen handelingen te verrichten die vallen onder medisch handelen. Te denken valt daarbij aan het geven van sondevoeding, het meten van de bloedsuikerspiegel bij suikerpatiënten door middel van een vingerprikje. In zijn algemeenheid worden deze handelingen door de Thuiszorg of de ouders zelf op school verricht. In zeer uitzonderlijke situaties, vooral als er sprake is van een situatie die al langer bestaat, wordt door de ouders wel eens een beroep op de schoolleiding en de leraren gedaan.

Schoolbesturen moeten zich, wanneer wordt overgegaan tot het uitvoeren van een medische handeling door een leraar, wel realiseren dat zij daarmee bepaalde verantwoordelijkheden op zich nemen. Dit hoeft niet onoverkomelijk te zijn, maar het is goed zich te realiseren wat hiervan de consequenties kunnen zijn.

Het zal duidelijk zijn dat de ouders voor dergelijke ingrijpende handelingen hun toestemming moeten geven. Zonder toestemming van de ouders kan een schoolleiding of leraar al helemaal niets doen. Gezien de ingrijpendheid van de handelingen moet een schoolleiding een schriftelijke toestemming van de ouders vragen.

Wettelijke regels.

Voor de hierboven genoemde medische handelingen heeft de wetgever een aparte regeling gemaakt. De Wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG) regelt wie wat mag doen in de gezondheidszorg. De wet BIG is bedoeld voor beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg en geldt als zodanig niet voor onderwijzend personeel. Dat neemt niet weg dat in deze wet een aantal waarborgen worden gegeven voor een goede uitoefening van de beroepspraktijk aan de hand waarvan ook een aantal regels te geven zijn voor schoolbesturen en leraren als het gaat om in de wet BIG genoemde medische handelingen.

Bepaalde medische handelingen – de zogenaamde voorbehouden handelingen – mogen alleen worden verricht door artsen. Anderen dan artsen mogen medische handelingen alleen verrichten in opdracht van een arts. De betreffende arts moet zich er dan van vergewissen dat degene die niet bevoegd is, wel de bekwaamheid bezit om die handelingen te verrichten. Voor deze Voorbehouden Handelingen is een uitvoeringsverzoek van zowel ouders als arts noodzakelijk.

Aansprakelijkheid.

Zoals uit het voorgaande blijkt is het van belang om zorgvuldig om te gaan met het verrichten van medische handelingen bij een leerling door een leraar. Technisch gezien vallen leraren niet onder de wet BIG. Deze geldt alleen voor medische – en paramedische beroepen, zie ook verderop in dit protocol. Soms worden leraren betrokken bij de zorg rond een ziek kind en worden daarmee partners in de zorg. In zo'n geval kan het voorkomen dat leraren gevraagd wordt om een medische handeling bij een kind uit te voeren. Deze, niet alledaagse positie van de leraar, moet hierbij serieus genomen worden. Daarom moet een leraar een gedegen instructie krijgen hoe hij de handeling moet uitvoeren. Het naar

tevredenheid uitvoeren van deze handeling wordt schriftelijk vastgelegd in een bekwaamheidsverklaring³. Zodoende wordt een zo optimaal mogelijke zekerheid aan kind, ouders, leraar en schoolleiding gewaarborgd. Ook voor de verzekeraar van de school zal duidelijk zijn dat er zo zorgvuldig mogelijk is gehandeld. Dit betekent dat een leraar in opdracht van een arts moet handelen die hem bekwaam heeft verklaard voor het uitvoeren van die medische handeling.

Binnen organisaties in de gezondheidszorg is het gebruikelijk dat een arts, of een door hem aangewezen en geïnstrueerde vertegenwoordiger, een bekwaamheidsverklaring afgeeft met het oog op eventuele aansprakelijkheden.

Heeft een leraar geen bekwaamheidsverklaring dan kan hij bij onoordeelkundig handelen aangesproken worden voor de aangerichte schade. Het schoolbestuur is echter weer verantwoordelijk voor datgene wat de leraar doet. Kan een schoolbestuur een bekwaamheidsverklaring van een arts overleggen, dan kan niet bij voorbaat worden aangenomen dat de schoolleiding onzorgvuldig heeft gehandeld.

Een schoolbestuur dat niet kan bewijzen dat een leraar voor een bepaalde handeling bekwaam is, raden wij aan de medische handelingen niet te laten uitvoeren. Een leraar die wel een bekwaamheidsverklaring heeft, maar zich niet bekwaam acht - bijvoorbeeld omdat hij deze handeling al een hele tijd niet heeft verricht - zal deze handeling eveneens niet mogen uitvoeren. Een leraar die onbekwaam en / of zonder opdracht van een arts deze handelingen verricht is niet alleen civielrechtelijk aansprakelijk (betalen van schadevergoeding), maar ook strafrechtelijk (mishandeling). Het schoolbestuur kan op zijn beurt als werkgever eveneens civiel- en strafrechtelijk aansprakelijk gesteld worden.

Om zeker te zijn dat de civielrechtelijke aansprakelijkheid gedekt is, is het raadzaam om, voordat er wordt overgegaan tot medisch handelen, contact op te nemen met de verzekeraar van de school. Het kan zijn dat bij de beroepsaansprakelijkheid de risico's die zijn verbonden aan deze medische handelingen niet zijn meeverzekerd. Dat hoeft op zich geen probleem te zijn, omdat wanneer de verzekeraar van een en ander op de hoogte wordt gesteld hij deze risico's kan meeverzekeren, eventueel tegen een hogere premie en onder bepaalde voorwaarden (bijvoorbeeld een bekwaamheidsverklaring).

Mocht zich onverhoopt ten gevolge van een medische handeling een calamiteit voordoen stel u dan direct in verbinding met de huisarts en/of specialist van het kind. Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112. Zorg ervoor dat u alle relevante gegevens van het kind bij de hand heeft, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en specialist van het kind. Geef verder door naar aanleiding van welke handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan en welke verschijnselen bij het kind waarneembaar zijn.

³ Toestemmingsformulier voor: " uitvoeren van medische handelingen", zie bijlage 3.
Bekwaamheidsverklaring, zie bijlage 4.
Richtlijnen: "hoe te handelen bij een calamiteit" zie bijlage 5.

Bekwaamheidsverklaring.

Voor het opstellen van bekwaamheidsverklaringen zijn geen wettelijke kaders aanwezig. Elke medewerker is zelf verantwoordelijk voor het eigen handelen. Dat wil zeggen **dat men geen handelingen mag verrichten wanneer met zichzelf daartoe niet bekwaam acht.**

Op een goede en verantwoorde zorg toch mogelijk te maken, geldt de Wet BIG als uitgangspunt. Een instelling neemt haar verantwoordelijkheid door middel van een geformuleerd beleid inzake de uitvoering van de Wet BIG. In dit beleidsplan wordt voorzien door uitvoering te geven aan de wettekst, protocollen en bekwaamheidsverklaringen voor niet-verpleegkundigen.

Voor niet-verpleegkundigen geldt dat zij zich bekwaam mogen achten, maar dit maakt hen in het te voeren beleid nog niet bevoegd. Hiervoor moeten zij beschikken over een bekwaamheidsverklaring.

Deze bekwaamheidsverklaring kan als volgt worden verkregen.

- a. Niet-verpleegkundigen die zich wel bekwaam achten en dit hebben aangetoond kunnen onder bepaalde voorwaarden door de arts en de leidinggevende bekwaam worden geacht.
- b. Indien een niet-verpleegkundige nog niet bekwaam is of zich wel bekwaam acht maar dit nog niet heeft kunnen aantonen, kan deze worden begeleid naar het wel bekwaam c.q. bevoegd worden. In dit geval dient:
 - de Voorbehouden of Risicovolle Handeling regelmatig voor te komen in de te verlenen zorg;
 - het protocol van de Voorbehouden Handeling door de niet-verpleegkundige kunnen worden benoemd;
 - de Voorbehouden Handeling ten minste eenmaal goed en geheel zelfstandig onder toezicht van een arts of daartoe aangewezen verpleegkundige te zijn uitgevoerd.

Daarna mag de niet-verpleegkundige de handeling uitvoeren als deze:

- hiertoe opdracht krijgt;
- beschikt over een bekwaamheidsverklaring;
- zich houdt aan het betreffende protocol.

Men kan niet worden verplicht tot het verrichten van Voorbehouden en/of Risicovolle Handelingen. Men kan ook niet worden verplicht tot het tekenen van een bekwaamheidsverklaring. Niet-verpleegkundigen mogen niet zonder instemming van een arts of bevoegd verpleegkundige afwijken van een protocol.

BIJLAGE 1

Het kind wordt ziek op school

(Eventueel te gebruiken als bijlage bij het inschrijfformulier van de school)

TOESTEMMINGSFORMULIER WANNEER EEN KIND ZIEK WORDT OP SCHOOL

Het kan voorkomen dat uw kind gezond naar school gaat en tijdens de schooluren ziek wordt, zich verwondt, door een insect wordt geprikt of iets dergelijks. In zo'n geval zal de school altijd contact opnemen met de ouders, verzorgers of met een andere, door hen aangewezen, persoon. Een enkele keer komt het voor dat deze personen niet te bereiken zijn. Als deze situatie zich voordoet dan zal de leraar een zorgvuldige afweging maken of uw kind gebaat is met een 'eenvoudige' pijnstiller of dat een arts geconsulteerd moet worden.

Als u met bovenstaande akkoord bent, wilt u dan dit formulier invullen.

Ondergetekende gaat akkoord met bovengenoemde handelwijze ten behoeve van:

_____ (naam leerling)

geboortedatum: _____

Wanneer onderstaande gegevens reeds op het inschrijfformulier vermeld zijn, kunt u verdergaan naar ommezijde.

adres: _____

postcode: _____ plaats: _____

Naam ouder(s) / verzorger(s):

telefoon thuis: _____ telefoon werk: _____

(telefoon thuis: _____ telefoon werk: _____

naam huisarts: _____ telefoon: _____

Te waarschuwen persoon, indien ouder(s) / verzorger(s) niet te bereiken zijn:

naam: _____

telefoon thuis: _____ telefoon werk: _____

Ook ommezijde invullen

Mijn kind is overgevoelig voor de volgende zaken:

- Medicijnen:
naam:

- Ontsmettingsmiddelen:
naam:

- Smeerseltjes tegen bijvoorbeeld insectenbeten:
naam:

- Pleisters:
naam / soort:

- Overig:

Wij zorgen als ouders/ verzorgers voor het volgende:

middelen: _____

Ruimte voor zaken die hierboven niet genoemd zijn:

Wilt u eventuele veranderingen zo spoedig mogelijk doorgeven aan de directie. Het is zeer belangrijk dat deze gegevens actueel zijn.

Ondergetekende:

naam: _____

ouder: _____

verzorger: _____

datum: _____

plaats: _____

Handtekening: _____

BIJLAGE 2

Het verstrekken van medicijnen op verzoek

TOESTEMMINGSFORMULIER TOEDIENEN VAN MEDICATIE

Voor het toedienen van de hieronder omschreven medicijn(en) aan:

_____ (naam leerling)

geboortedatum: _____

adres: _____

postcode: _____ woonplaats: _____

zoon / dochter / pupil van: _____ (naam ouder(s) / verzorger(s))

telefoon thuis: _____ telefoon werk: _____

naam huisarts: _____ telefoon: _____

naam specialist: _____ telefoon: _____

De medicijnen zijn nodig voor onderstaande ziekte:

Naam van het medicijn:

Medicijn dient dagelijks te worden toegediend op onderstaande tijden:

_____ UUR _____ UUR

_____ UUR _____ UUR

Medicijn(en) mogen alleen worden toegediend in de volgende situatie(s):

Ook ommezijde invullen:

Dosering van het medicijn:

Wijze van toediening:

Wijze van bewaren:

Controle op vervaldatum door: _____ functie: _____

Ondergetekende, ouder / verzorger van genoemde leerling, geeft hiermee aan de school c.q. de hieronder genoemde leraar die daarvoor een medicijninstructie heeft gehad, toestemming voor het toedienen van de bovengenoemde medicijnen:

Naam:

Plaats: _____ Datum: _____

Handtekening:

=====

MEDICIJNINSTRUCTIE

Er is instructie gegeven over het toedienen van de medicijnen op: _____ (datum)

door: _____ naam: _____

functie: _____

van: _____ (instelling)

aan: _____

functie(s): _____

van: _____ (naam + plaats school)

BIJLAGE 3

Uitvoeren van medische handelingen

TOESTEMMINGSFORMULIER UITVOEREN VAN MEDISCHE HANDELINGEN

Ondergetekende geeft toestemming voor uitvoering van de zogenoemde 'medische handeling' op school bij:

_____ (naam leerling)

geboortedatum: _____

adres: _____

postcode: _____ plaats: _____

zoon / dochter / pupil van: _____ (naam ouder(s) / verzorger(s))

telefoon thuis: _____ telefoon werk: _____

naam huisarts: _____ telefoon: _____

naam specialist: _____ telefoon: _____

naam van contactpersoon (in ziekenhuis of anders) _____

Telefoon: _____

Beschrijving van de ziekte waarvoor de 'medische handeling' op school bij de leerling nodig is:

Omschrijving van de uit te voeren 'medische handeling':

Ook ommezijde invullen:

De 'medische handeling' moet dagelijks worden uitgevoerd op onderstaande tijden:

_____uur _____uur

_____uur _____uur

De 'medische handeling' mag alleen worden uitgevoerd in de hieronder nader omschreven situatie:

manier waarop de 'medische handeling' moet worden uitgevoerd:

Eventuele extra opmerkingen:

Bekwaamheidsverklaring aanwezig ja / nee

Instructie van de 'medische handeling + controle op de juiste uitvoering is gegeven op (datum):

door: _____ functie: _____

van: _____ (instelling)

Ondergetekende:

naam: _____

ouder: _____ verzorger: _____

datum: _____ plaats: _____

Handtekening: _____

BIJLAGE 4
Bekwaamheidsverklaring bij het uitvoeren van medische handelingen

BEKWAAMHEIDSDOSSIER

Voor het uitvoeren van een zogenoemde 'medische handeling'.

Ondergetekende, bevoegd tot het uitvoeren van de hieronder beschreven handeling

verklaart dat,

_____ (naam werknemer)

functie: _____

werkzaam aan / bij: _____

na instructie door ondergetekende, in staat is bovengenoemde handeling bekwaam uit te voeren.

De handeling moet worden uitgevoerd ten behoeve van:

naam: _____

geboortedatum: _____

Het uitvoeren van bovengenoemde handeling is voor de leerling noodzakelijk wegens:

De hierboven beschreven handeling mag alleen worden uitgevoerd op de tijdstippen waarop de leerling op school aanwezig is.

De hierboven beschreven handeling moet worden uitgevoerd gedurende de periode:

Ondergetekende: _____

functie: _____

werkzaam aan / bij: _____

Plaats: _____ Datum: _____

Handtekening: _____

BIJLAGE 5

Richtlijnen hoe te handelen bij een calamiteit ten gevolge van:

- **het toedienen van medicijnen aan een kind**
- **het uitvoeren van een medische handeling**

Richtlijnen hoe te handelen bij een calamiteit ten gevolge van:

- **het toedienen van medicijnen aan een kind**
 - **het uitvoeren van een medische handeling**
-
- Laat het kind niet alleen. Probeer rustig te blijven. Observeer het kind goed en probeer het gerust te stellen
 - Waarschuw een volwassene (of laat één van de kinderen een volwassene ophalen waarbij u duidelijk instrueert wat het kind tegen de volwassene moet zeggen)
 - Bel direct de huisarts en / of de specialist van het kind
 - Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112
 - Geef door naar aanleiding van welk medicijn of "medische" handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan
 - Zorg ervoor dat u alle relevante gegevens van het kind bij de hand hebt (of laat ze direct door iemand opzoeken) zoals:
 - Naam van het kind
 - Geboortedatum
 - Adres
 - Telefoonnummer van ouders en / of andere, door de ouders aangewezen, persoon
 - Naam + telefoonnummer van huisarts / specialist
 - Ziektebeeld waarvoor medicijnen of medische handeling nodig zijn
 - Bel de ouders (bij geen gehoor een andere, door de ouders aangewezen persoon):
 - Leg duidelijk uit wat er gebeurd is.
 - Vertel, indien bekend, wat de arts heeft gedaan / gezegd.
 - In geval van opname, geef door naar welk ziekenhuis het kind is gegaan.

BIJLAGE 6

Medicijnverstrekking door de school op verzoek van ouders / verzorgers:

MEDICIJNVERSTREKKING DOOR DE SCHOOL OP VERZOEK VAN OUDERS / VERZORGERS
--

- Medicatie moet op school in de originele verpakking aanwezig zijn.
- Medicatie moet op naam zijn, dus etiket met naam en geboortedatum van de leerling.
- Verlooptdatum moet vermeld zijn op de medicatie of verpakking.
- Bijsluiter, met informatie over werking en bijwerking van de medicatie, moet aanwezig zijn.
- Zorg dat u bekend bent met werking en bijwerking van de medicatie.
- Zorg voor aftekenlijst waarop datum / tijd / naam en dosering van de medicatie kan worden vermeld.

VOORBEELD AFTEKENLIJST MEDICATIE

AFTEKENLIJST MEDICATIE
Naam:
Geboortedatum:
Medicatie:
Dosering:

Datum	09:00 uur: Depakine 150 mg	12:00 uur: Omeprazol 10 mg	15:00 uur: Depakine 150 mg
11-03-2013			
12-03-2013			
13-03-2013			
14-03-2013			
15-03-2013			
18-03-2013			
19-03-2013			
20-03-2013			

BIJLAGE 7
Toestemmingsverklaring medisch handelen tijdens schoolkamp of schoolreis

TOESTEMMINGSVERKLARING MEDISCH HANDELEN TIJDENS SCHOOLKAMP /-REIS

Hierbij verklaren ondergetekenden, ouders/verzorgers/voogden* van:

Voornamen : _____

Achternaam : _____

Geboortedatum : _____

Te : _____

Dat zij het team van _____ (school) toestemming verlenen om in geval van nood, de eerste medische en/of levensreddende handelingen te (laten) verrichten door huisarts, tandarts, ziekenhuis, enz. tijdens het schoolkamp in _____ (plaats).

Paspoortnummer : _____

Verzekerd bij : _____

Te : _____

Onder inschrijfnummer : _____

Zwemdiploma : _____ ja/nee*
(doorhalen wat niet van toepassing is)

Bloedgroep (indien bekend) : _____

Medicijnen : _____

Allergieën : _____

Dieet : _____

Andere bijzonderheden (bed-
plassen, slaapwandelen, e.d.) : _____

Gezien voor akkoord
Naam : _____

Adres : _____

Postcode : _____

Woonplaats : _____

Telefoonnummer : _____

2^e telefoonnummer : _____

Handtekening : _____

Wie kunnen wij óók in noodgevallen waarschuwen?

	Naam:	Telefoonnummer:	Relatie:
1.			
2.			

BIJLAGE 8

Algemeen protocol epilepsie

De uitvoerende van het protocol dient een leerlinggebonden instructie te krijgen door een kinderverpleegkundige!

Algemeen protocol epilepsie

Doel: De leerling optimale zorg bieden tijdens een epilepsieaanval.

Uitvoering: Door de klasse-assistent, leerkracht.

Indicatie:

- Absences.
- Kleine aanvallen (korter durend dan 5 min).
- Grote aanvallen (langer durend dan 5 min).
- Status epilepticus.

Contra indicaties:

- Geen.

Complicaties die kunnen optreden tijdens een aanval:

- Verwonding van het kind.
- Aspiratie ten gevolge van braken (inademen van vocht, in dit geval braaksel).
- Cyanose (blauw zien).
- Dyspnoe (kortademigheid).
- Tongbeet.
- Status epilepticus.
- Incontinentie tijdens de aanval.

Verschuiven die kunnen optreden na een aanval:

- Vermoeidheid.
- Hoofdpijn.
- Concentratieproblemen.

Algemene richtlijnen en opmerkingen:

- Blijf kalm.
- Blijf bij het kind: laat een kind tijdens een aanval nooit alleen, laat iemand anders hulp Inroepen.
- Praat rustig.
- Probeer iemand niet met geweld tegen te houden.
- Een aanval gaat bijna altijd vanzelf weer over.

Handelingsprocedure tijdens een aanval en opmerkingen:

- Blijf kalm: bijna alle aanvallen gaan vanzelf weer over en er is geen reden tot paniek.
- Stop niets tussen de tanden: de kans dat je jezelf verwondt of schade aanbrengt bij het kind is groter dan het voorkomen van de tongbeet.
- Maak de ademweg vrij: leg het kind met het hoofd opzij of indien mogelijk in stabiele zijligging.
- Blijf bij het kind.

- Roep hulp in tijdens een aanval: bij een grote aanval en afhankelijk van de individuele afspraken per kind een collega vragen om hulp in te roepen.
- Zorg voor een rustige omgeving: vermijd zoveel mogelijk prikkels. Haal bij grote aanval de andere kinderen uit de klas en zorg dat zij opgevangen worden door een collega.
- Bescherm het hoofd met de handen, jas of kussen: om verwondingen te voorkomen.
- Haal harde voorwerpen weg: om verwondingen te voorkomen.
- Maak strakke kleding los, neem evt. de bril af: bovenste knoopje, broekriem en knoop los.
- Geen water of voedsel geven: met het oog op verslikkingsgevaar.
- Lichaamsbeweging niet tegenhouden: wanneer bewegingen worden tegengehouden worden de hersenen extra aangezet tot epileptische activiteit. Geef het kind de ruimte om te kunnen bewegen.
- Tijdens de aanval het kind niet vervoeren.
- Bel ouder / verzorgers: volg de afspraken die gemaakt zijn met de ouders / verzorgers.
- Geef aan de directie/schoolleiding door dat de ouders gebeld zijn.
- Toedienen van noodmedicatie: Afhankelijk van de afspraak zal noodmedicatie toegediend worden. Vaak is dit wanneer de aanval niet spontaan overgaat, na 3 tot 8 minuten. Volg individuele afspraken met betrekking tot het geven van de medicatie op (zie bijlage 2).
- Arts waarschuwen: afhankelijk van de individuele afspraken.
Richtlijnen voor het waarschuwen van de arts:
 - Wanneer de aanval niet gecoupeerd kan worden;
 - Bij cyanose (blauw verkleuring / dyspnoe (ademhalingsproblemen) verschijnselen;
 - Bij tekenen van aspiratie (verslikking);
 - Bij ernstige verwondingen.

Handelingsprocedure na een aanval en opmerkingen:

- Wacht tot de aanval geheel over is: laat het kind niet alleen voordat hij/zij weer adequaat reageert en aanspreekbaar is. Laat het kind niet alleen totdat het weer volkomen ontspannen is, dit is meestal een aantal minuten (5 tot 10 minuten) na de aanval.
- Leg het kind in zijligging: kijk of er iets specifiek hierover is afgesproken. Bij absences is dit niet van toepassing.
- Blijf bij het kind en stel hem gerust: vertel wat er is gebeurd en dat het nu goed gaat. En afhankelijk van de individuele afspraken dat de ouders / verzorgers gebeld zijn.
- Neem het kind mee naar een andere ruimte: afhankelijk van de situatie het kind na de aanval gelegenheid geven om rustig bij te komen in een andere ruimte.
- Andere kinderen weer terug in de klas: wanneer de andere kinderen de klas hebben verlaten deze weer naar de klas laten gaan.
- Zorg voor de opvang van de ouders: als ouders zijn gebeld, laat dit ook de directie/ schoolleiding en de administratie weten.

Opmerkingen:

- Bijzonderheden doorgeven aan de arts.

BIJLAGE 9
Algemeen protocol bloedglucose bepaling door middel van een vingerprik

De uitvoerende van het protocol dient een leerlinggebonden instructie te krijgen door een kinderverpleegkundige!

Algemeen protocol bloedglucose bepaling door middel van een vingerprik

Doel: Het bepalen van het glucosegehalte in het bloed.

Uitvoering: De verpleegkundige dient BIG geregistreerd te zijn en mag in opdracht van de arts de voorbehouden handeling zelfstandig uitvoeren met als voorwaarde dat zij/hij bekwaam is.
Andere betrokkene: de persoon dient instructie te hebben gehad omtrent de handeling en moet zichzelf bekwaam achten.

Indicatie:

- Vaststellen van de bloedglucosewaarde.
- Het doceren van de hoeveelheid insuline.
- Vaststellen van de diagnose diabetes mellitus.
- Parenterale voeding.
- Sondevoeding.
- Medicijngebruik die de glucosehuishouding kan verstoren (prednison preparaten).
- Sepsis.

Contra indicaties:

- Slechte perifere circulatie.

Complicaties:

- Eeltvorming.
- Ongevoeligheid van de vingertoppen.
- Nabloeden.

Benodigheden en opmerkingen:

- Lancet.
- Prikpen: Sofklix.
- Handschoenen: onsteriel, ter voorkoming van besmetting via bloedcontact.
- Gazen: onsteriel 5/5 2 stuks.
- Wattenbollen: in plaats van gazen.
- Desinfectans: alcohol voor het schoonmaken van de prikpen.

Werkwijze en opmerkingen:

- Verzamel de benodigheden.
- Informeer het kind: vertel wat en waarom je iets gaat doen.
- Laat het kind haar/zijn handen wassen in warm water: warm water voor het opengaan van de bloedvaten, waardoor er gemakkelijker een druppel bloed verkregen kan worden. Handen na wassen goed drogen.

- Trek handschoenen aan.
- Leg het bloedsuikerapparaat klaar: zorg dat het bloedsuikerapparaat klaar ligt voor gebruik, evt. van te voren ijsen.
- Leg een strip klaar voor de bepaling: binnen handbereik.

Handeling en opmerkingen:

- Kies de juiste vinger: geen wijsvinger en duim i.v.m. grijpfunctie.
- Span de prikpen: houd de prikpen in een hand en draai de kop tot aan het stoppunt.
- Plaats de lancet in de prikpen: draai in een richting de beschermkap van de lancet.
- Stel de prikpen in op diepte: 1 = oppervlakkig
2 = normaal
3 = diep
- Druk de prikpen tegen de zijkant van de vinger: geef aan wanneer de prik komt.
- Druk op de knop van de prikpen: knop bovenop.
- Veeg de eerste druppel weg.
- Stuw de vinger niet of weinig: gestuwd bloed geeft een onbetrouwbare waarde.
- Houd de strip bij de druppel bloed: zorg dat het membraan van de strip goed gevuld is met bloed.
- Steek de strip in het bloedsuikerapparaat: wacht de aangegeven aantal seconden (meestal 60 seconden).
- Lees de bloedsuikerwaarde af: afhankelijk van de waarde, de actie bepalen (zie persoonlijk plan van betreffende leerling).

Nazorg:

- Veeg de vinger schoon met gaas/watje.
- Plak eventueel een pleister.
- Houd de prikpen boven de naaldencontainer en druk op de uitwerpknop: indien geen naaldencontainer dan de afvalbak die hiervoor bestemd is.
- Maak bij zichtbaar vuil de prikpen schoon: met alcohol 70%.
- Noteer de bloedsuiker.

Opmerkingen:

- Bij bijzonderheden informeer/overleg met de ouders of met de huisarts.

BIJLAGE 10
Algemeen protocol toedienen medicatie via de EpiPen

De uitvoerende van het protocol dient een leerlinggebonden instructie te krijgen door een kinderverpleegkundige!

Algemeen protocol toedienen medicatie via de EpiPen

Doel: Het doorbreken van een ernstige acute allergische reactie met verschijnselen van anafylactische shock.

Uitvoering: De verpleegkundige dient BIG geregistreerd te zijn en mag in opdracht van de arts de voorbehouden handeling zelfstandig uitvoeren met als voorwaarde dat zij/hij bekwaam is.

Andere betrokkene: de persoon dient instructie te hebben gehad omtrent de handeling en moet zichzelf bekwaam achten.

Indicaties:

Anafylactische reactie binnen enkele minuten na contact met allergeen.

Verschijnselen kunnen zijn:

- Bewustzijnsverlies.
- Zwakke, bijna niet voelbare pols.
- Versnelde pols.
- Piepende ademhaling.
- Huiduitslag.
- Braken/diarree.

Contra indicaties:

- Overgevoeligheid voor adrenaline.

Complicaties:

- Necrose van de huid en ontsteking injecteerplaats.
- Angst, rusteloosheid, hoofdpijn, duizeligheid en bleekheid.
- Hartkloppingen, ritmestoornissen, trage hartslag.
- Overgevoeligheidsreacties zoals benauwdheid.

Benodigheden en opmerkingen:

- EpiPen.
- Instructie: instructie over de toediening en gebruik EpiPen.
- Opbergbox: na gebruik weer zorgvuldig opruimen.
- Pleister: onsteriel 5/5 2 stuks.

Werkwijze en opmerkingen:

- Blijf bij de leerling: laat iemand anders 112 bellen en spullen verzamelen.

- Bel direct 112: leerling moet altijd naar ziekenhuis. Pen werkt maar 15-20 minuten! Houd contact met 112.
- Verzamel de benodigdheden: zie kopje hierboven: benodigdheden.
- Informeer leerling: vertel wat en waarom je iets gaat doen.
- Laat leerling liggen of zitten.

Handeling en opmerkingen:

- Neem de EpiPen uit de verpakking.
- Neem de EpiPen in de dominante hand: vorm een vuist rond de EpiPen met de duim zo dicht mogelijk bij de grijze activatiedop.
- Verwijder de grijze dop van de EpiPen: als je klaar bent om te gebruiken, gebruik de andere hand om de grijze activatiedop te verwijderen. Raak niet het zwarte uiteinde aan, dat is de plaats waar de naald uit komt.
- Steek de EpiPen in de buitenzijde van het dijbeen: houd de EpiPen onder een hoek van ca. 90° 5-10 cm van de buitenzijde dijbeen. Zwaai en steek de EpiPen snel in de buitenzijde van het dijbeen. Mag door de broek heen gebruikt worden.
- Laat de pen ongeveer 5-10 seconden in het dijbeen.
- Verwijder de pen uit het dijbeen.
- Masseer de plek enige seconden.
- Controleer of de EpiPen geïnjecteerd heeft: Naald is naar buiten en zichtbaar. Controle smalle venster op het EpiPen etiket om te checken of de vloeistof is geïnjecteerd.
- Leerling moet naar het ziekenhuis.

Nazorg:

- Controleer op nabloeden.
- Plak evt. een pleister.
- Berg de gebruikte EpiPen zorgvuldig op: doe het in de Epi-houder. Pas op voor prikaccidenten!
- Geef de gebruikte EpiPen aan de ambulanceverpleegkundige. Zij kunnen zien wat is toegediend.

Opmerkingen:

Wees erg zorgvuldig met het gebruik van de EpiPen: alleen te gebruiken wanneer de leerling echt wegzakt en bewustzijnsdaling krijgt, dus tekenen vertoont van een anafylactische shock.

Wanneer de leerling de EpiPen nog nooit gebruikt heeft, geldt het volgende advies:

- Direct 112 bellen alvorens de EpiPen te gebruiken als daar de mogelijkheid voor is.
- Houd contact met 112 tijdens de toediening, in verband met een mogelijke reactie op de medicatie (adrenaline)